

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2025-04-23

Diarienummer:
KSN-2025-00760

Handläggare:
Åsa Hedin

Revidering av vattenskyddsområde för Uppsala-Vattholmaåsarna

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att besluta

1. **att** ge Uppsala Vatten och Avfall AB och stadsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att tillsammans ta fram ansökningshandlingar med förslag på reviderat vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter för befintliga och framtida vattentäkter i Uppsala- och Vattholmaåsarna.

Ärendet

Arbetet innebär en revidering av den geografiska utbredningen av vattenskyddsområdet och dess skyddsföreskrifter. Syftet med detta är att skydda grundvattenförekomsterna för att fungera som råvattenkällor till dricksvattenproduktion för Uppsalas befolkning, både på kort och lång sikt. Arbetet omfattar både befintliga, planerade och framtida potentiella vattentäkter.

Befintligt vattenskyddsområde med tillhörande skyddsföreskrifter för Uppsala- och Vattholmaåsarna inrättades 1990 (ärende 2470-0473-89) vilket är före införandet av miljöbalken (1998:808). Ny kunskap om hydrogeologiska förhållanden har framkommit sedan inrättandet. Nuvarande vattenskyddsområde saknar också skydd för det ytvatten som används för infiltration för att förstärka grundvattenbildningen. Skyddsområdesgränserna och föreskrifterna behöver därför justeras, kompletteras och förtydligas för att bättre uppnå sitt syfte att skydda grundvattentäkterna.

Slutligt förslag till vattenskyddsområdets utbredning och skyddsföreskrifter skickas från kommunen till länsstyrelsen för fastställande.

Beredning

Ärendet har beretts av stadsbyggnadsförvaltningen tillsammans med Uppsala Vatten och Avfall AB.

Föredragning

Uppsalaåsen och Vattholmaåsen utgör tillsammans en av Sveriges viktigaste grundvattenresurser och utgör dricksvattenresurs för större delen av befolkningen i Uppsala kommun. Sedan 2016 utgör Uppsalaåsens dricksvattenanläggningar ett riksintresse för vattenförsörjningen. Det är därför av stor vikt att säkerställa att grundvattnet i Uppsala- och Vattholmaåsarna har tillräckligt gott skydd för att kunna fortsätta fungera för dricksvattenförsörjning på kort och lång sikt.

Enligt 7 kapitlet 21 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde förklaras som vattenskyddsområde av Länsstyrelsen eller kommunen med syftet att skydda en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan antas komma att utnyttjas för vattentäkt. I 7 kapitlet 22 § miljöbalken ges möjlighet att meddela de föreskrifter som behövs för att skydda vattnet från olika typer av påverkan. Vattenskyddsföreskrifter kompletterar och skärper vid behov den grundläggande miljölagstiftningen. Skydd av dricksvattentäkter är en kontinuerlig process som inte tar slut med fastställandet av ett vattenskyddsområde. Föreskrifterna bör ses över regelbundet och revideras vid behov för att vara ändamålsenliga.

Nuvarande vattenskyddsområde inklusive skyddsföreskrifter för Uppsala- och Vattholmaåsarna trädde i kraft 1990, det vill säga före införandet av miljöbalken (1998:808). Enligt *Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 för Norra Östersjöns vattendistrikt* ska kommunerna göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av miljöbalken (1998:808) och där det finns behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås.

Enligt Länsstyrelsens *Färdplan för ett hållbart län - Åtgärdsprogram för vatten* är det en viktig uppgift att skydda våra yt- och grundvattentillgångar från yttre påverkan för att säkerställa framtidens vattenförsörjning. Aktiviteter i programmet är att genomföra översyn av vattenskyddsområden med målsättning att samtliga har funktionella och uppdaterade föreskrifter samt att förstärka skyddet av länets vattenskyddsområden.

Sedan befintligt vattenskyddsområde inrättats har ny kunskap tillkommit om hydrogeologiska förhållanden, till exempel från Funktionsanalys Uppsalaåsen (2017), som behöver inarbetas som underlag i vattenskyddsområdet. Projektet Markanvändning Åsen (Måsen) med riktlinjer för markanvändning, känslighetskarta och riskanalys innehåller också ny kunskap som är värdefull i revideringsarbetet. Skyddsområdesgränserna behöver också ses över för att säkerställa att känsliga områden är skyddade samtidigt som områden med låg känslighet inte har ett onödigt starkt skydd. Områdesgränser och föreskrifter för nuvarande vattenskyddsområde behöver därmed ses över och revideras för att uppfylla sitt ändamål. I sammanhanget är det viktigt att poängtera att riktlinjerna inte rakt av kan omsättas till föreskrifter utan här behöver en tolkning av vad som ska vara tvingande och vilken grad av bedömningsutrymme som ska finnas kvar.

I nuvarande skyddsområde saknas skydd för det ytvatten från Tämnaån, Fyrisån och Björklingeån som används för uttag av infiltrationsvatten för att förstärka grundvattenbildningen i åsarna. I vissa uttagsbrunnar i Uppsala- och Vattholmaåsarna består råvattnet av så mycket som 85 procent ytvatten som infiltrerats. I revideringen

ingår därför att utreda om och hur det är lämpligt att inkludera ytvatten i vattenskyddsområdet.

Uppsala stad växer i nära anslutning till Uppsala- och Vattholmaåsarna, vilket innebär att olika intressen ställs mot varandra. En större befolkning innebär ett ökat behov av dricksvatten, som i sin tur innebär ett ökat behov av rå- och infiltrationsvatten. För att möta behovet behöver Uppsala Vatten och Avfall AB kunna planera för nya kompletterande uttags- och infiltrationsområden vilket medför att nya områden även behöver få ändamålsenligt skydd.

I ägardirektiv för Uppsala Vatten och Avfall AB anges att bolaget ska vara kommunens kompetensresurs avseende förvaltning av yt- och grundvattenresurser och att bolaget ansvarar för Riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning. I Uppsala Vatten och Avfall AB:s Affärsplan och budget 2025–2027, bolagsmål 8.1, anges att arbetet med att revidera nuvarande skyddsområde och föreskrifter kommer att pågå under planperioden med flertalet involverade intressenter. Uppsala Vatten och Avfall AB föreslås därför att driva genomförandet av arbetet med revidering av vattenskyddsområdet i nära samverkan med Stadsbyggnadsförvaltningen och andra relevanta delar i kommunkoncernen.

Arbetet med revidering av vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifter kommer att förutom en bred förankring inom kommunkoncernen ske med berörda externa sakägare och intressenter. Dialog kommer även att ske med angränsande kommuner som berörs av utredningsarbetet, det vill säga Tierp, Knivsta och Heby.

Arbetet kommer att beröra ett stort geografiskt område med många olika sakägare och intresseområden. Detta ställer krav på en väl underbyggd ansökan. Det slutliga resultatet är ett eller flera vattenskyddsområden med tillhörande skyddsföreskrifter för Uppsala- och Vattholmaåsarnas vattentäkter. Det gällande vattenskyddsområdet upphävs i samband med att nytt/nya områdesskydd träder i kraft.

Då utbredningen av vattenskyddsområdet förväntas omfatta angränsande kommuner bedömer Uppsala kommun att Länsstyrelsen är rätt beslutsinstans för bildandet av vattenskyddsområdet.

Enligt nuvarande tidplan sker framtagande av underlag till ansökningshandlingar under 2025. Samråd med miljöförvaltning, sakägare och Länsstyrelsen planeras ske under 2026. Därefter sammanställs ansökningshandlingar och kommunstyrelsen beslutar om att skicka ansökan till Länsstyrelsen i början av 2027. Beslut av Länsstyrelsen om inrättande av vattenskyddsområde och skyddsföreskrifter förväntas ske 2028/2029.

Ekonomiska konsekvenser

Ärendet förväntas medföra kostnader om cirka fem miljoner kronor för konsultarbete och externt juriststöd fördelat över fem år. Dessa kostnader finns budgeterade för inom Uppsala Vatten och Avfall ABs budget för innevarande och kommande år. Övriga deltagare förväntas delta i arbetet inom ram.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 23 april 2025

Stadsbyggnadsförvaltningen

Birgitta Pettersson

Stadsdirektör

Christian Blomberg

Stadsbyggnadsdirektör